

Worden onze kinderen 120 jaar?  
Een geschiedenis van de levensverwachting

# Inhoud

Voorwoord 7

1. Levensverwachting als maat: de uitvinding van het gemiddelde 13

2. Adolphe Quetelet (1796-1874) en de demografie van België ca. 1830 29

3. Kapitalisme, industrialisatie en stagnerende levensverwachting 45

4. Wilhelm Lexis (1837-1914) en de normale levensduur van de mens 51

5. België en Europa tussen 1890 en 1914. De moeilijke take-off 63

6. Zuigelingen- en kindersterfte in Nederland en België. 1872-1913 77

7. De wereldoorlogen (1914-1945) en de daling van de zuigelingen- en kindersterfte 89

8. De vooruitgangsgedachte 99

9. Over het onderzoek van skeletten 109

10. *The changing body*: hoe het gemiddelde onze blik vertroebelt 119

11. Ouderen in het verleden. Hernieuwde inzichten 131

12. Hoe oud worden we? Een demografisch-mathematische benadering 145

13. Het artikel dat nooit had mogen verschijnen 155

14. De speurtocht naar superhonderdjarigen en de Gompertz-curve 161

15. Sterven we van ouderdom of van ziekte? 173

16. De verjongingsindustrie: van *Steinached* tot Google 183

17. De hype is nooit ver weg 191

|                                                                             |     |
|-----------------------------------------------------------------------------|-----|
| 18. 'De kinderen die 135 jaar worden, zijn al geboren'                      | 199 |
| 19. Veroudering bron van leven en de complexiteit van verouderingsprocessen | 211 |
| 20. Kapitalisme en ongelijkheid: waar levensverwachting stagneert           | 223 |
| 21. De 'blue zones'                                                         | 229 |
| 22. Het pad dat we volgen                                                   | 237 |
| Dankwoord                                                                   | 245 |
| Bibliografische noten                                                       | 247 |
| Lijst van tabellen en figuren                                               | 259 |

## Voorwoord

Het lijkt een vreemde vraag: worden onze kinderen 120 jaar? Want, ook al is de fascinatie voor de dood en vooral voor het lange leven er altijd al geweest, ze heeft een wrange bijklank in deze tijden, waarin tienduizenden mensenlevens door mensen worden vernietigd. Terwijl vreselijke oorlogen woeden aan de grens van Europa in Oekraïne en in Gaza, of verder weg in Soedan, Myanmar en Congo, lijkt het vreemd om te speculeren over het lange leven in een verre toekomst. Het is te vergelijken met de vraag of we ooit Mars zullen bewonen, terwijl we intussen onze wereld naar de knoppen helpen. Toch is het relevant omdat het ten gronde gaat over onze *condition humaine*. Onderzoek naar de limieten van het menselijke leven helpt ons nadenken over ons verleden, onze geschiedenis, onze huidige maatschappij en onze toekomst.

We zijn een lichaam, we zijn materie, zoals alles wat ons omringt. Onze persoonlijke geschiedenis ligt besloten in een bredere familiale geschiedenis, de familie waaraan we onze genetische informatie ontlelen. Op die manier zijn we een deeltje van een lange ketting van informatie die doorheen generaties en soorten is doorgegeven, terwijl onze lichamen slechts kort op deze aarde aanwezig zijn. We zijn een deel van het heelal, een onooglijk stofdeeltje dat weer in dat heelal zal opgaan.

Maar onze lichamen zijn ook bewust, bewust van ons 'zijn', van onze aanwezigheid vandaag. In dit bewustzijn

ligt ook verbeeldingskracht, de mogelijkheid om niet enkel in het nu te vertoeven, maar ook te reizen doorheen de tijd. Deze verbeelding doet ons over een toekomst nadenken en over ons einde, onze dood vrezen. Het is dan ook niet te verwonderen dat we ons altijd al een beeld probeerden te vormen van hoe we zullen of kunnen leven voorbij de begrensde tijd die ons op aarde is toegemeten.

Dat we materie zijn, levende materie, betekent ook dat we onderworpen zijn aan de wetten van de materie, dat we deel zijn van de levende wereld, met alle mogelijkheden van evolutie en van verandering, maar ook met de beperkingen van de materiële en biochemische werkelijkheid. Het is niet uitgesloten dat de mens, ontstaan uit de oersoep of het sterrenstof, zichzelf kan aanpassen, verbeteren, veranderen. Maar met de kennis van vandaag, empirisch en wetenschappelijk gefundeerd, is het duidelijk dat er geen elementen voorhanden zijn om te denken dat de mens daartoe in staat zal zijn in de loop van de 21ste eeuw.

Terwijl ik deze tekst schrijf, hoor ik op de radio dat Maria Branyas Morera overleden is. Na het overlijden van Lucile Randon begin 2023 was zij de oudste persoon in de wereld. Ze was 117 jaar. Maria Branyas was geboren in San Francisco op 4 maart 1907 uit Spaans-Catalaanse ouders. Toen haar vader, uitgever van een Spaanse krant, failliet ging, keerde het gezin in 1915 terug naar Spanje. Tijdens die overtocht overleed haar vader aan tuberculose. Maria Branyas zou de rest van haar leven in Catalonië wonen.

Maria Branyas werd opgevolgd door de Japanse Tomiko Itooka, geboren op 23 mei 1908 en in 2024 116 jaar oud. Eind 2024 zal ook Tomiko Itooka overlijden, en als oudste persoon opgevolgd worden door een andere 116-jarige, de Braziliaanse zuster Inah Canabarro Lucas.

Sinds enkele decennia worden de oudste levende personen in de wereld gevolgd door wetenschappers die zich toeleggen op de studie van veroudering. Het lijstje van de oudste superhonderdjarigen wordt nauwkeurig bijgehouden en dagelijks bijgewerkt. Er wordt grondig gescreend om de exacte leeftijd te kunnen valideren. Op dit ogenblik zijn de vijftig oudste levende personen vrouwen. Onder de vijftig oudste ooit bevinden zich slechts vier mannen. En nooit werd iemand ouder dan 120 jaar, met uitzondering van de recordhoudster, de française Jeanne Calment, die geboren werd op 21 februari 1875 in Arles en daar ook overleed op 4 augustus 1997. Ze was toen 122 jaar en 164 dagen.

We kunnen dus met zekerheid stellen dat het mogelijk is om ouder te worden dan 120 jaar, maar met evenveel zekerheid weten we dat het record van Jeanne Calment minstens nog tot 2030 zal standhouden.

Kunnen we dan, bij uitbreiding, meteen besluiten dat onze kinderen nooit 120 jaar zullen worden? Liever dan deze vraag te beantwoorden, neem ik de lezer mee op een tocht die begint in een tijd toen men nog niet stilstond bij een mogelijke toename van de levensverwachting. Een tocht doorheen onderzoek, ontdekkingen en argumen-

ten over levensverwachting en levensduur. Een tocht van universitaire debatten tot in het spiegelpaleis van de eeuwige jeugd en het eeuwige leven, een tocht in het voetspoor van wetenschappers, pioniers en charlatans.

Brussel, 1 maart 2025